

Modern unitárius költők.

Amilyen hihetetlennek tetszik talán sokak előtt, épen olyan egyszerű kérdés, vagy ha úgy gondolják, épen olyan kényes és nehéz dolog — modern unitárius költőkről beszélni. Hát ilyenek is vannak, kérdezheti cinikus fölényeskedéssel, aki távol él a mi szűk határok közé szorított, de e határokon belül annál intenzivebb, érdekesebb és értékes munkát teljesítő irodalmi életünktől. Vörösmarty Mihály, utját egyengető aranyosrákosi Székely Sándor s halhatatlan emlékü vadrózsa-gyűjtő Kriza Jánosunk után valóban néhez nekünk unitárius költőket idézni s még nehezebb — modern unitárius költőkkel dicsekedni. De ha egy kis engedékenységset teszünk s a költőt nem mérjük csupán Petőfi, Arany, Ady szellemi nagyságával s megelégszünk azzal az esztétikai megállapítással, hogy mindenki költő, aki gondolatának szavakká érlelésével vissza tudja adni a lelkében muzsikáló mélyebb érzéseket s azokat velünk érzékelhető módon el is tudja képzelteni, akkor tagadhatatlan, hogy Kriza óta is van néhány költőnk s ma is vannak, akik szavaik pislaméseseivel meg-megpróbálják bevilágítani a lelkek mélységének bánya-sötétjébe. S ha e szó: modern, nem irányt, hanem időszakot, ujkorit, jelenkorit jelent, akkor egy kis unitárius öntudattal megengedhetjük magunknak, hogy néhány mai versirónkat modern költőnek nevezzük s ugyanannyi kötelességérzéssel számon is tartsuk őket.

Az utóbbi idők legértékesebb modern versirői egyénisége kétségtelenül Jékey Aladár volt, minthogy azonban halálával ő már kilépett az általam jelenleg számon tartott mai idők költői sorából, rangban és sorban első helyen *Józan Miklóst* illeti, hogy néhány vonással felrajzoljam költői profilját. Mert Józan Miklós, a magyarországi egyházkerület népszerű püspöki vikáriusa, messzibe nyuló ifju esztendei-

ben szintén a Pegazuson indult neki karrierjének s verseit értékként becsülték az akkori folyóiratok. De aztán mindinkább hűtlen lett ehhez az ifjonti szerelméhez s mind kevesebbet irt. Dávid Ferenc születésének 400 éves emlékünnepe, Déván előadott „Dávid Ferenc emléke“ című verse szépségeivel sokáig varázs alatt fogja még tartani az unitárius sziveket, épügy, mint többi fenkölt szárnyalású, magasztos eszméért lelkesedő költeménye. Versei közül néhány angol lapokban is megjelent, de kötetben, tudtommal, nem jelentek meg.

Vele ódai hévben s bizonyos mértékig a versek belső lelki konstrukció szempontjából is rokon: *Pálffi Márton*, a kolozsvári kollégium értékes és neves tanára. Az egykor többet szereplő Pálffi nevét is mind ritkábban olvassuk mostanság irodalmi lapjainkban s ezzel szemben egyedüli, bár nem teljes vigaszunk, hogy vallásos lírája viszont annál erőteljesebben csendült meg. Valóságos élmény olykor, ha Pálffi zengő sorait halljuk s ha világi költészetével nem is emel obeliszket magának, de vallásos költészetünknek mindenesetre egyik legsúlyosabb veretű, legtekintélyesebb neve marad. Finn fordításai széles területen ismeretesek s akadémikus körökben még mindig kapósak. Önálló verskötete, sajnos szintén nem jelent meg.

Egyidőben gyakran olvastuk az erdélyi lapokban *Halmágyi Samu* udvarhelyi tanárnak a nevét hangulatos versei alatt, több kötete is jelent meg, de az utóbbi időkben teljesen elnémult lantja. „Ady magyarsága“ címmel megjelent költészeti tanulmánya a 910-es években nagy érdeklődést keltett s modern irodalmi körökben reményeket fűztek Halmágyi különben konzervatívabb felfogású munkásságához. Három versgyűjteménye is jelent meg, amik jogosulttá tették vele szemben a reménykedést. (Még egyszer és mindig, *Hadak útján*, *Utam*). Halmágyi azonban nem teljesítette a reményeket.

A fiatalabb generáció tagjai közül a legjelentősebb s valóban a legtöbbet ígérő tehetség *Jakab Géza*. Irodalmi körökben meglehetősen jóhangzású neve van. „Álmodik a gypár“ című versével a Petőfi Társaság pályázatán is díjat

nyert. Erős vénáju, gondolatokban s kifejezésben változatos szavu poéta. Népszerűsége is folyton emelkedő tendenciát mutat. Önálló kötetei: Erdélyi utakon, Álmodik a gyopár.

Fekete Lajosra, a volt fogarasi, jelenleg ürmösi papunkra is nyugodt lelkiismerettel mondom rá, hogy költő. A nevét unitárius körökben is alig ismerik, pedig a legerősebb tehetségű versírók közé is beillik. Ennek a kevésbé-ismeretségnek egyik fő okát abban látom, hogy az előttünk még szokatlan szabad versnek a művelője. De e szabad versekben mindig a lélek muzsikája csendül s gondolatok visszahangoznak bennök. Egy kötete már megjelent.

Unitárius köreinkben vele szemben a népszerűség örömet élvezi az asszonyi érzések halk szavu, finom költőnője: *Ürmössi Károlyné*. Egyháztársadalmi munkássága csak fokozta ezt a népszerűséget s a versei iránt való érdeklődést, míg „Pár szál virág“ című kötetének egy-két versével valóban hosszú időkre maradandóvá tette versírói érdemét unitárius irodalmunkban.

Az unitárius irodalmi és hitélet annyiszor friss tüzet élesztett városában, Tordán, 1926-ban egy érdekesen kedves kis versfüzet jelent meg: „Száradt szirmok“ címmel, Albert Iván tollából. Ugy látszik, Albert Iván nem sokra értékelte annak idején költői tehetségét, hogy csak most, félszázaddal később adta ki ezeket a verseket. Pedig ezek a versek, főleg azonban versfordításai sokkal több méltánylást érdemeltek volna. Külön értéke a kis kötetnek a kötet előszava, mely visszaemlékezés a kolozsvári „unitarius kollegiumbeli olvasó társaságra“ s mint ilyen, különösen unitárius szempontból, feltétlenül érdemes irodalomtörténeti dokumentum.

Költő-papjaink közül *Vári Domokos*, a többiekkel szemben már veterán versíróink közé tartozik. Nem születési évszámra, hanem munkásságára való tekintettel. Versírói felkészültségét hiven jellemzi ez a két sora: „Lelkemen keresztül öröm, bú, ha szállnak, Dalban: szerelemre és imára válnak.“ Több kötete jelent már meg. *Dobai István* a „Tizenegyek“ társaságával indult, de falusi magányában elhalkult, elesöndesedett. Egy kötete van: „Messiásod“ címmel. *Barabás Miklósnak* „Lángok és tüzek“ címmel megjelent köteté-

ben tagadhatatlanul felcsillámlott egy-egy gondolat, egy-egy sor.

Néhány egészen fiatal versirónkat is meg kell említenem. Fülöp Józsefnek Szegeden jelent meg első versesfüzete „Vergődik, lázadoz a szívem“ címmel. Székely László Budapesten jelentetett meg másodmagával egy kis kötetet. Vernes Gyulának is sok kedves, finom, őszinte verse jelent meg folyóiratainkban. Kár volna, ha megállana a fejlődés útján.

Statisztikai szempontból kötelességem megemlíteni, hogy e sorok írójának is jelent meg három versesfüzete „Fehér utakon“, „Véres mezőkön“, „Késő köszöntés“ címmel s ha ugyan az időn túl is lépett azok értékén, de a „Késő köszöntés“ egy-egy versét azért mégis szívesen idézgetik olykor-olykor.

S. Nagy László.

Enyedi György emléke kortársai verseiben.

Az idén, november 24-én volt 333. esztendeje, hogy ez az irántunk oly mostoha hónap kiragadta az élők sorából a leg-tudósabb unitárius püspököt, Enyedi Györgyöt. Rövid két évtizeden belül a második nagy csapás ez az élet-halál közt vivódó fiatal egyházra. Jogos fájdalommal kiálthatott föl Kósa János, a főjegyző, hogy: „*cecidit corona capitis nostri*“, mert Enyedi valóban nemcsak nagy tekintélyű koronája, főpásztor, fejedelme volt egyházának, hanem az unitárius tudományosságának is európai hírű disze és büszkesége. A három hármas évforduló alkalmából nem lesz időszzerűtlen föleleveníteni emléket a nagy „háromság-tagadó-nak“ három versben. Kortársai irták a veszteség fölötti őszinte fájdalom hatása alatt. Az ilyen alkalmi versfaragás szokásban volt régen. Epitaphiumot, dicsőítő verset minden jeles ember halálára irtak, akárcsak prédikációt. Hasonlítottak is egymáshoz. Egyik olyan egykaptafáratermett, mint a másik: diákos emberek diákos kikészítményü műremekei. Pengett, pergett a distichon, ömlött-áradt bennük a conventionalis dicséret, lábrakelt az egész görög-római mythológia, a büszke dactylusok rogyadoztak a sok összelopott művirágtól, minden volt ott, ami szem-szájnak kellemes, egyedül csak éppen a poézis esurgott-csepegett bennük vékonyan. Néha azonban esoda is esett. Tán mert a diák a korlátlan lehetőségek kiszámíthatatlan bokra, vagy mert hogy az afféle vers olyan rövid, hogy Homeros akarva sem tudna elaludni bennük, megesett olykor-olykor a csoda is: a diák-ujjak néhanéha olyan pompás verset pattogtattak ki, hogy akár a görög anthológia se különbet. Hány igazi Istenadta költői tehetség szunnyadhat e holt formákban a föltámadás minden reménye nélkül. Eletre kell hívni, nemzeti formába kell öltöztetni őket, hogy hassanak. Ki kell ásni őket sirjukból, a